MOTIVAREA SOCIOLINGVISTICĂ ȘI SOCIOCULTURALĂ A LEXICULUI FAMILIAR-ARGOTIC ÎN DISCURSUL POLITIC BASARABEAN

IRINA CONDREA
Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău

Se poate constata, în ultimul timp, o foarte mare diversitate a mijloacelor de exprimare, care oferă vorbitorilor / utilizatorilor limbii posibilități și variante de comunicare pentru orice situație, ceea ce generează discursuri eclectice ca stil, care nu se conformează rigorilor impuse de genul și particularitățile standard obișnuite / recomandate în asemenea cazuri. Discursul oficial actual prezintă un contrast vădit cu cel din perioada totalitaristă, tributară unui limbaj de lemn, formalizat la maximum, când sistemul supraveghea și examina atent ce și cum se spune prin cele mai variate forme de cenzură. Acum asistăm la o adevărată explozie de creativitate și la apariția unei mari diversități de limbaje (mai mult sau mai puțin specializate) în cele mai variate domenii.

Libertatea exprimării se răsfrânge și asupra comunicării oficiale, instituționale, în cadrul căreia atestăm numeroase elemente marcate stilistic, precum și inovații lexicale non-standard, utilizate chiar și de către reprezentanții păturilor intelectuale în discursul public, care, prin definiție, ar trebui să nu devieze de la normele limbajului standard.

Din punctul de vedere al teoriei discursului, pentru succesul și eficiența comunicării este necesar să fie respectate maximele și principiile conversaționale de bază, formulate de H.P. Grice (1975: 47) și completate ulterior cu alte principii pragmatice, cum ar fi cel al politeții (vezi Ionescu-Ruxăndoiu 2003: 92-93).

Amintim că **principiul cooperativ** (al cooperării) prevede **maximele** *calității, cantității, relevanței și manierei*, iar **principiul politeții** prevede, între altele, maxime ca *generozitatea, simpatia, agrearea, modestia, aprobarea.* Examinat din punctul de vedere al acestor principii pragmatice, discursul public deseori încalcă toate maximele prevăzute.

„Democratizarea" și libertatea exprimării, care adeseori trec într-un soi de libertinaj, a făcut ca limbajul familiar-argotic să se răspândească și în situațiile de comunicare în care, tradițional, predomină limbajul cult – avem în vedere, mai ales, discursul politic, dezbaterile parlamentare, care, de exemplu, în Republica Moldova, adeseori sunt deosebit de spectaculoase, mai ales datorită limbajului exotic / argotic / substandard / suburban sau chiar bădărănesc al unor vorbitori. Un fenomen fără precedent ca amploare în comunicarea instituțională în Republica Moldova se profilează acum foarte proeminent: este vorba de vulgarizarea și argotizarea limbajului folosit de politicieni.

Lexicul familiar-argotic, precum și diverse elemente de jargon, specifice unui anumit grup, se regăsesc în mai multe ipostaze atât în texte, cât și în exprimarea orală și se materializează în:

BDD-V1680 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:23 UTC)

Varianta scrisă și/sau orală în mass-media
− Discurs politic, dezbateri parlamentare;
− Comentarii și materiale cu tematică politică;
− Articole ce se încadrează în genul pamfletului.
Comunicarea orală în situații informale:
− Limbajul colocvial al unor grupuri cu nivel scăzut de cultură;
− Argoul tinerilor încadrați în instituțiile de învățământ.

Registrul substandard ca strategie de manipulare

În discursul politic și în dezbaterile parlamentare apariția unor cuvinte și expresii familiar-argotice reflectă, în multe cazuri, intenția vorbitorilor de a fi pe placul „oamenilor simpli, din popor", care receptează un astfel de limbaj cu mult mai lesne decât discursul literar cu tentă academică. Cu un astfel de limbaj, politicianul respectiv poate câștiga simpatia unui segment al electoratului, și anume a acelor persoane care resping limba română, declarându-se adepți ai limbii „moldovenești". Ultima variantă este utilizată preponderent de persoane în vârstă cu puțină școală sau cu studii făcute în perioada sovietică în limba rusă, precum și de unele grupuri sociale nefamiliarizate cu limba română literară.

De multe ori, discursul anumitor politicieni este adresat unui public format din potențiali alegători, și anume celor care gustă „limbajul de gașcă", manifestând un soi de aprobare, complicitate și acord, în primul rând, cu forma de exprimare care le este familiară, și în final, cu opiniile expuse. Se dovedește că această parte de electorat poate fi manipulată destul de eficient și prin limbaj.

Presa nu a trecut niciodată cu vederea derapajele verbale ale politicienilor, iar mostrele respective sunt totdeauna fixate și comentate, de ex.:

(1) *Președintele moldovean a explicat cum „ridică săpunul de pe jos" liderii opoziției, cum trebuie să li se „deschidă șlițul", în timp ce FMI nu face decât să plece din Moldova, așa cum „pleacă o soție de la soț"* (http://www.interlic.md/2009-06-24)

O altă strategie aplicată, mai ales, de reprezentanții actuali ai opoziției este **intenția de a șoca cu orice preț** și, în felul acesta, de a reduce la tăcere oponentul. O asemenea tactică verbală are mai multe mize: pe de o parte, în multe cazuri, oponenții nu răspund „cu aceeași monedă", deoarece nu doresc să coboare la un asemenea nivel, iar cei care utilizează lexicul și expresiile substandard își pot asigura mai lesne monologul.

Iar atunci când oponenții răspund totuși, duelurile verbale între demnitarii de cel mai înalt rang se pot desfășura într-un limbaj cu totul „neaoș", ca în următorul caz, citat de presă în 2010: la o întâlnire cu alegătorii „președintele interimar i-a numit pe comuniști dihori ce sug sânge din oameni. Replica nu s-a lăsat mult așteptată. V.V. a declarat că alegerile vor demonstra cine pe cine suge".

Discursul unor politicieni este presărat copios cu vulgarisme și cu elemente de argou împrumutate din limba rusă, care dau exprimării un colorit local. În presă deja s-a constituit un adevărat corpus de perle lingvistice ale unuia dintre politicienii de vârf, fond care se tot îmbogățește și din care citățm câteva mostre:

(2) *această **zarază** este foarte complicată, terasele din Chișinău s-au umplut de **bandiujnici**; s-au lăsat duși de nas ca niște **jițăi nesoverșennoletnie**; i-am zis: Bravo, Leonid Danilovici, ești un **mujik krutoi**, dă-i încolo pe dracii iștia; unde s-a*

BDD-V1680 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:23 UTC)

mai văzut ca un politician să declare că are un as în mânecă pentru comuniști? ***Șuler****, da nu politician; pentru oameni ca G. eu am o singură caracteristică –* ***merzaveț****; din aiștea nici măligă nu faci, nu tocmai coaliție; După scrutinul din 5 aprilie 2009 am umblat ca un* ***tuzik*** *să găsesc un vot; I-am spus: Dima, tu ești mare* **svoloci**. *Iar i-am zis: „Dima, r****odina v opasnosti*** („Patria e în pericol") (http://jurnal.md/ro/news/-tuzikul-voronin-211205/ 5 oct. 2011); ***Pațanu'*** *ista care s-o dus de la noi* (ref. la Igor Dodon) *e mai verde decât toată verdeața partidului lui Filat.* (7 ianuarie 2012, http://www.timpul.md/); *Pleacă, dacă te grăbești. Care e problema? „Zdrasti"*. (http://www.noi.md/ md/news, 27 martie 2014).

Se poate observa că multe replici conțin cuvinte rusești, însă acestea nu sunt neutre, ci sunt elemente de argou, destul de bine cunoscute: *zarază* (ciumă), *bandiujnici* (interlopi), *nesoverșennoletnie* (minori), *șuler* (coțcar), *merzaveț* (nemernic), *tuzic* (cățel), *svoloci* (ticălos).

În legătură cu lexemele rusești, trebuie precizat că ele pot apărea în limbajul vorbitorilor de română din mai multe cauze:

(a) Prima se datorează interferenței ce apare la utilizarea permanentă în comunicare a două limbi. Dat fiind faptul că în perioada sovietică limba rusă era în postura de limbă de stat (deși oficial nu deținea acest statut), ponderea ei în comunicare era foarte mare, de unde și influențele lexicale masive asupra românei vorbite. Multe cuvinte rusești erau adaptate morfologic și, infiltrându-se în comunicare, dădeau aspectul acelui melanj rus-român, de care unii vorbitori nu se pot debarasa nici până astăzi. O astfel de situație este descrisă de cercetătoarea P. Kiseolar (2013: 68) cu privire la limba română vorbită în regiunea Odesa, unde fenomenul continuă să se extindă. Sunt înregistrate numeroase împrumuturi din cele mai diverse domenii – comerț, învățământ, medicină, agricultură ș.a., care sunt prezente nu doar în regiunea Odesa, ci și în limbajul anumitor grupuri sociale din Republica Moldova, de exemplu: *cvartiră* (apartament), *stipendie* (bursă), *petrușcă* (pătrunjel), *sclad* (depozit), *ruli* (volan), *creslă* (fotoliu), *râbalcă* (pescuit), *nastroenie* (dispoziție), *rozetcă* (priză electrică), *holodilnik* (frigider) ș.a. Exprimări de tipul *iau un puciok de petrușkă* (iau o legătură de pătrunjel) demonstrează necunoașterea denumirilor românești, obișnuința vorbitorilor cu acest melanj, caracteristic anumitor grupuri, precum și faptul că ei nu sesizează discordanța față de limba literară și nu simt necesitatea de a corecta, de a îmbunătăți situația.

(b) Al doilea tip de cuvinte rusești au alte caracteristici și apar din alte motive – este vorba de împrumuturi din lexicul argotic și familiar-vulgar rusesc. Argoul, ca formă de comunicare în cadrul unui grup social, capătă particularități specifice, în funcție de timpul, locul, situația sociolingvistică în care se află grupul respectiv. Transgresarea normei literare de către utilizatorii de argou poate fi pe deplin conștientă, când vorbitorii își propun ca scop să se evidențieze cât mai mult prin limbaj (din motive ludice, de frondă etc.), dar poate avea loc și o adoptare a unor cuvinte „la modă" în cadrul grupului, fără ca acestea să fie înțelese sau percepute ca forme neliterare. Cuvintele argotice rusești sunt adoptate de mulți vorbitori basarabeni, în special de tineri, nu ca urmare a necunoașterii unor termeni din română, ci datorită apartenenței lor la lexicul argotic. Asemenea forme periferice ale limbii în Basarabia sunt constituite, în fond, din elemente rusești, începând cu denumiri relativ răspândite, cum ar fi, de exemplu, *krutoi* (despre un tip dur), *krâșa* (protecție, pilă), *bazar* (vorbire, discuție), *karoce* (cuvânt incident – mai pe scurt) și terminând cu injuriile, sudalmele și expresiile obscene. Proprietatea de a împrumuta cuvinte este foarte pronunțată pentru argoul basarabean, acesta alimentându-se copios cu lexeme argotice preluate din limba rusă (de ex., *tacika* – mașină, *babki* – bani, *krîșa* – protecție, *ciuvak* − tip, *ladna* – fie (fie și așa), *tocineak* – exact).

BDD-V1680 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:23 UTC)

În felul acesta, în limbajul vorbit apare un nou strat lexical de rusisme, care nu se mai datorează interferențelor cauzate de semilingvism, ci sunt de natură expresivă (Condrea 2007a).

(c) În vorbirea curentă, în limbajul familiar, de asemenea sunt adoptate destul de multe cuvinte ruseşti, în special o serie de cuvinte incidente, „de umplutură", cum ar fi *karoce* – mai pe scurt, *privet* – salut, *paka* – pe curând, *davai* – hai (cu variantele *hai davai* şi *hai davai paka*), precum şi formule de salut simple, utilizate în mod curent, de exemplu, *privet, zdraste, zdarova*. De asemenea, sunt utilizate cu diverse ocazii şi de mai mulţi vorbitori numeroase clişee, citate, aforisme, abrevieri, specifice limbajului colocvial, de tipul expresiilor ironice *надо же* (măi, să fie!), *можно подумать* (pot să-mi închipui), *труба зовет* (sună goarna, adică sunt chemat la datorie), *никаких гвоздей* (nici nu se discută), *неужели* (chiar aşa?) şi multe altele, care constituie un fundal expresiv-familiar al comunicării.

(d) O particularitate a comunicării popular-familiare ruseşti sunt diversele variante ale numelor proprii. Vorbitorii, dar şi ziariştii, preiau de multe ori formele ruseşti de denominaţie a persoanelor. Astfel, sunt răspândite nume ca Vladimir Nikolaevici, Vladimir Vladimirovici, Tatiana Petrovna, acestea fiind folosite pentru adresarea oficială. Pe de altă parte, în limbajul curent circulă mai multe variante prescurtate sau hipocoristice ale aceluiaşi prenume, care pot avea nuanţe semantice familiare, persiflante, uneori chiar peiorative, de exemplu prenumele oficial *Mihail* în limbajul familiar poate avea variantele *Mişa, Mişka, Mişenika, Mişulea, Mişanea, Mişok* şi multe altele, care atestă atitudinea condescendentă a interlocutorului. Asemenea elemente expresive apar şi în limbajul jurnalistic, fiind utilizate cu funcţii ludice, de persiflare, dar şi pentru a menţine registrul stilistic al vorbirii popular-familare locale. În comentariile şi pamfletele politice formele scurte sau hipocoristice ale numelor unor demnitari au o semnificaţie de persiflare, deoarece în limba rusă nu se admit hipocoristicele sau alte variante familiare ale prenumelor cu referire la demnitari, şefi, persoane oficiale. De aceea o formă a numelui unui politician, ca, de exemplu, *Vasea Tătaru*, şi nu Vasile Tătaru, are o evidentă conotaţie peiorativă.

Examinate din punctul de vedere al apartenenţei la aceste trei categorii, cuvintele ruseşti din limbajul politicienilor se încadrează în lexicul familiar-argotic şi denotă intenţia generală pe care o au utilizatorii de argou – cea de a epata, de a se evidenţia prin limbajul de gaşcă sau chiar de a-i şoca pe interlocutori. Este evident că „în prezent argoul se foloseşte ca o variantă de alternativă pentru limbajul literar şi se face simţită intenţia sau chiar plăcerea unor vorbitori sau ziarişti de a şoca" (Condrea 2007b: 102).

Este de remarcat faptul că nu doar dorinţa de a plăcea electoratului stă la baza unui asemenea mod de exprimare. Analiştii care observă cu atenţie discursul deputaţilor au diverse explicaţii plauzibile. Astfel, editorialistul C. Tănase consideră că

> „Politicienii moldoveni, chiar şi cei din tabăra democratică, vorbesc prost limba română literară. Cu foarte mici excepţii, limba lor «literară» e limba mamei de acasă, limbajul străzii şi al satului natal. Amestecul halucinant de arhaisme, regionalisme şi barbarisme (rusisme) cu neologisme neasimilate semantic şi rostite cu accent rusesc face discursul politicienilor moldoveni extrem de… pitoresc. Expresii de genul *biudjăt de austeritate* sau *purcedem la precătarea chestiunii* imprimă discursului politic moldovean un parfum inedit" (Tănase 2010).

Persiflarea modului de exprimare al politicienilor este o sursă inepuizabilă de figuri de stil pentru ziariştii din Republica Moldova, care nu pierd nicio ocazie să comenteze limbajul

BDD-V1680 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:23 UTC)

agramat, înțesat de rusisme și regionalisme al acestora. Descrierile felului de a vorbi sunt dintre cele mai expresive:

(3) *...nu-mi venea a crede că asemenea „expresie înaripată”* (haimanale politice – n.n.) *ar fi putut să răsară din gelatina uscată a tărtăcuței sale... Omuleanul care nu poate încleia două propoziții simple nedezvoltate, acest Spaimă a logicii, Asasin al topicii, Măcelar al sintaxei și Bin Laden al stilului – nu putea să producă, pe bază de materie (cenușie) proprie o asemenea înjurătură aforistică* (ziarul Timpul, 22.02. 2002).

În comentariile politice și în mass-media, în general, s-a constituit un repertoriu relativ stabil de lexeme ce caracterizează comportamentul persoanelor publice, diverse situații. Acestea se referă cu precădere la politicieni și sunt utilizate relativ constant, formând un fel de **slang / jargon jurnalistic**, cum ar fi *cadavru politic, boschetari politici, huliganism politic, mâna Moscovei, comuneaci, păpușarul, imperiul răului, treuca puterii, pleava societății, revoluția de catifea, ultimul mohican comunist, tătuca Voronin, eminența cenușie, talibanism de partid, coloana a cincea a Moscovei* etc.

Jurnaliștii și blogherii intră „pe același fir” lexico-stilistic cu politicienii și contribuie din plin la crearea și dezvoltarea slangului politic în mass-media, utilizat în texte și comentarii cu caracter de pamflet. Blogurile moldovenești conțin numeroase mostre de utilizare a elementelor de argou, preluate din rusă:

(4) *nu este nici zgârcit și nici gelos să-l dea în curând* ***po rukam*** (din mână-n mână); *Filat a crezut că reușește să nu se mai* ***dileaskă*** *(să nu împartă) cu nimeni; acum Filat este un visător gratuit care (mai) stă în așteptarea unui* ***otkat*** (retribuție) *de 80 milioane Euro* (http://www.sergiumocanu.md); *asupra lui Voronin există foarte mult* ***compromat*** (materiale compromițătoare) (http://www.tv7.md/, 10.06.2014).

În mass-media sunt preluate chiar mostrele de exprimare mai cunoscute ale politicienilor, de exemplu:

(5) *După alegerile din 2001, un* ***șustreac*** *(om glumeț) cu ceafă groasă zicea că alegerile au fost câștigate de două partide și un guvern* (Săptămâna, 15.10.04); *Dle Vieru, la noi e putred mărul și-i putred tare de tot.* ***Pațanii*** *(băieții) de la București au reușit să prăvălească piramida valorilor* (Săptămâna, 15.10.04); *Deocamdată, s-a reușit dezghețarea comercială în ceea ce privește vinul și carnea. Moldovenii nu reușeau să bea atâta vin și să* ***zacuseascâ*** *(să mănânce) atâta carne* (Săptămâna, 01.12.2006); Titlu – *Viorel Mihail: eu sunt* ***moldobou****, eu sunt* ***бычара*** (http://hotnews.md/, 06.08.2011).

Corelarea lexicului jurnaliștilor cu ultimele evenimente politice este evidentă. Aici apar și rusismele expresiv-familiare, și o serie de nume cu varianta hipocoristică, și cuvinte argotice, care se înscriu pe deplin în maniera de comunicare a celor vizați, fapt demonstrat de mostrele din ziarul *Săptămâna*:

(6) *ei ar fi avut, eufemistic vorbind,* ***плачевный вид*** (ar fi arătat jalnic) (15.11.2013); *de ce Putin nu v-a invitat la Valday? Asta-i* ***пиши пропало****?* (totul e pierdut) (25.10.2013); *Atunci cui aparțin ele?* ***Neujeli*** *(oare chiar) lui Marc Tcaciuc?*

BDD-V1680 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:23 UTC)

(21.10.2013); *Vladimir Nicolaevici, **neujeli** Iura Munteanu îl va duce la **catalaşcă*** (închisoare) *pe oligarhul Oleg Voronin?* (11 octombrie 2013); *interesele de partid îi dictau s-o ţină una şi bună: uniunea vamală **и никаких гвоздей!*** (nu se discută)" (31.03.2014); ***Mişa** Ghimpu va ajunge ca **Iura** Roşca* (http://infomoldova.net).

Limbajul suburban şi expresiile dure folosite de politicieni sunt criticate şi dezaprobate de toată lumea şi, cu toate acestea, o astfel de strategie se dovedeşte a fi foarte productivă, cu atât mai mult, cu cât atrage în hăţişul său foarte mulţi interlocutori – fie ca oponenţi, fie în calitate de comentatori sau autori de cronici, pamflete şi replici la temă. Se pare că această strategie, deşi criticată, este mai eficientă decât violenţa crasă de limbaj, care dispune de tehnici mai subtile (Milică 2011) şi nu stârneşte atâtea reacţii şi comentarii.

BIBLIOGRAFIE

Condrea, Irina, 2007a, „Argoul basarabean în stradă şi în presă", *Limba română* (Chişinău), 1-4, p. 36-64.

Condrea, Irina, 2007b, „Funcţia identitară a argoului", în *Studii de sociolingvistică*, Chişinău, CEP USM, p. 98-106.

Grice, Paul, 1975, „Logic and conversation", în Peter Cole, Jerry Morgan, J. (eds), *Syntax and semantics*, 3, New York, Academic Press, p. 41-58.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, 2003, *Limbaj şi comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică,* Bucureşti, All International.

Kiseolar, Polina, 2013, „Interferenţe lingvistice în româna din sudul regiunii Odesa", în Irina Condrea (red.) *Cultivarea limbii române în condiţiile comunicării actuale. Materiale ale simpozionului ştiinţifico-practic interuniversitar, 25 mai 2012*, Chişinău, CEP USM, p. 65-72.

Milică, Ioan, 2011, „Violenţa de limbaj în discursul politic actual. Studiu de caz privind discursul parlamentar românesc", *Sfera politicii,* XIX, 164, octombrie, p. 32-42.

Tanase, Constantin, 2010, „Mitocănia nu este o virtute", *Timpul* (Chişinău), 22 noiembrie.

http://www.interlic.md/2009-06-24/cotidianul-voronin-combina-limbajul-de-lemn-cu-cel-pornografic-10802.html

SOCIOLINGUISTIC AND SOCIOCULTURAL MOTIVATION OF THE FAMILIAR VOCABULARY IN BESSARABIAN POLITICAL SPEECH

(*Abstract*)

The article discusses the communication strategies of some Besserabian politicians, who employ slang and familiar language in public discourse. Elements of the Russian slang, as well as their expressive stylistic shapes are taken over which do not fit the stylistics of literary Romanian. This strategy creates a populist speech, and language becomes a means of manipulating the electorate.

BDD-V1680 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:23 UTC)